

Kulturhistorisk inventering av kyrkobyggnader och kyrkomiljöer i
Linköpings stift 2005

ÖSTRA EDS KYRKA

Östra Eds socken
Valdemarsviks kommun
Linköpings stift
Östergötlands län

ÖSTERGÖTLANDS LÄNSMUSEUM

Raoul Wallenbergs plats • Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013-23 03 00 • Fax 013-14 05 62
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

ÖSTRA EDS KYRKA

Kulturhistorisk inventering av kyrkobyggnader och kyrkomiljöer i Linköpings stift
Delrapport december 2005

Innehåll

Inledning.....	3
Bakgrund.....	3
Syfte.....	3
Kulturminneslagen.....	3
Kulturhistorisk bedömning.....	3
Inventeringens uppläggning och rapport.....	4
ÖSTRA EDS KYRKA.....	5
BESKRIVNING OCH HISTORIK.....	5
<i>Socknen</i>	5
<i>Kyrkomiljön</i>	6
<i>Kyrkogården</i>	6
<i>Kyrkobyggnaden</i>	6
Exteriör beskrivning.....	8
Interiör beskrivning.....	8
KULTURHISTORISK BEDÖMNING.....	10
<i>Kyrkogården</i>	10
<i>Kyrkobyggnaden</i>	11
HÄNDELSELISTA.....	11
Förkortningar.....	13
ÖVRIGT.....	13
Befintliga skyddsformer.....	13
Övriga inventeringar.....	13
Källor.....	14
Kartor.....	14

Inledning

Bakgrund

Med utgångspunkt i behovet av att förbättra kunskapsunderlaget för våra kyrkobyggnader och kyrkomiljöer genomförs en stiftsövergripande kulturhistorisk inventering. På uppdrag av Linköpings stift utför Östergötlands länsmuseum inventeringen inom stiftets del av Östergötlands län. Arbetet bekostas av medel från den kyrkoantikvariska ersättningen och påbörjades under år 2004. Projektet beräknas vara avslutat vid utgången av år 2006. Inventeringen berör de till Svenska kyrkan hörande kyrkobyggnader som omfattas av kulturminneslagen. Lagen gäller de kyrkobyggnader som är tillkomna före utgången av år 1939 och ytterligare några som skyddas genom särskilt beslut av Riksantikvarieämbetet. Denna rapport utgör en delrapport i inventeringen vars resultat kommer att sammanställas och analyseras i en stiftsövergripande rapport.

Syfte

De stiftsövergripande inventeringarnas syfte är:

- att lyfta fram och öka förståelsen för kyrkans kulturvärden och att främja kontakterna mellan kyrkan och kulturmiljövården
- att skapa ett underlag för församlingarnas/samfälligheternas planering och förvaltning av kyrkan/kapellet och för vård- och underhållsplaner
- att sammanställa ett enhetligt och tillgängligt kunskapsunderlag med beskrivning av och historik för den enskilda kyrko/kapellbyggnaden samt en bedömning av de kulturhistoriska värdena. Inventeringen blir samtidigt en samlad dokumentation och överblick av kyrkobyggnader/kapell och kyrkomiljöer i stiftet från 2000-talets första decennium.
- att skapa ett underlag för handläggning av kyrkoantikvariska ärenden och för bedömning av var det är särskilt viktigt att stödja insatser med kyrkoantikvarisk ersättning.

Kulturminneslagen

Enligt Lag om kulturminnen m.m. (SFS 1988:950) skall Svenska kyrkans *kyrkobyggnader*, *kyrkotomter* och *begravningsplatser* vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas. Tillstånd måste sökas hos länsstyrelsen för att göra väsentliga förändringar av kyrkobyggnaden.

Kulturhistorisk bedömning

Den kulturhistoriska bedömningen görs utifrån principer som tagits fram av och fortlöpande diskuteras med representanter för Linköpings stift, länsstyrelserna i Jönköpings, Kalmar, och Östergötlands län samt länsmuseumerna i Jönköpings och Kalmar län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan hela tiden föremål för omvärderingar. Bedömningen utgår från såväl den enskilda kyrkobyggnadens värden som kyrkomiljöns i sin helhet, men också till värden i förhållande till andra kyrkobyggnader i stiftet och övriga landet. Inför varje planerad förändring skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall

till fall. Den kulturhistoriska bedömningen utgör underlag för beslut om vilka åtgärder som kan vara berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

Inventeringens uppläggning och rapport

Rapporten består av en historik över kyrkobyggnaden, en beskrivning av exteriör och interiör, fotografier och en kulturhistorisk bedömning. Arbetet har varit uppdelat i en fältedel med inventering och fotografering samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gåtts igenom har främst varit läns museets topografiska arkiv och Antikvarisk-topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet i Stockholm. Uppgifter har vidare hämtats från aktuell litteratur däribland hembygdslitteratur. I viss mån har lantmäteriets handlingar och kartor nyttjats. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av händelser i kyrkobyggnadens historia. Arbetet inkluderar en omfattande fotodokumentation varav endast en mindre del är presenterad i denna rapport. Delar av inventeringsmaterialet görs tillgängligt via Kulturmiljövårdens bebyggelseregister, vilket är ett informationssystem som förvaltas av Riksantikvarieämbetet (www.raa.se).

Fältarbetet, fotografering och rapportsammanställningen har utförts av antikvarie Anna Lindqvist vid Östergötlands läns museum. Rapporterna finns tillgängliga på Linköpings stift, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Östergötlands läns museum samt på respektive kyrklig samfällighet.

ÖSTRA EDS KYRKA

Valdemarsvik Östra Eds kyrka 1:1, Östra Eds socken, Valdemarsviks kommun, Norra Tjust härad, Östergötlands län, Småland, Linköpings stift

Östra Eds socken är belägen vid Östersjön i länets sydöstra del och har tidigare utgjort en del av Eds socken. Den äldsta kända kyrkan var ett träkapell, Eds Capell, som sannolikt uppfördes 1607. Det revs i samband med att en ny kyrka av sten uppfördes 1782-1785 av byggmästaren Abraham Pousette i Norrköping. Kyrkan förstördes vid en brand 1958, men återuppbyggdes omgående på de gamla murarna efter ritningar av arkitekt Rolf Bergh i Stockholm. Kyrkan kortades något och fick en ny östvägg. Kyrkan har en rektangulär planform med rakslutet korparti, sakristia i nordöstra hörnet och torn i väster. Fasaderna är vitputsade och sadeltaket, som är valmat i öster, är belagt med tegel. Huvudingången är via vapenhuset i väster.

BESKRIVNING OCH HISTORIK

Socknen

Östra Eds socken är belägen i landskapet Småland, men i Östergötlands län och gränsar mot Kalmar län. Landskapet präglas av en karg natur med skog och berg samt uppodlade dalgångar, som tidigare varit havsbotten. I öster möter havet och en vidsträckt skärgård. Östra Eds socken har tidigare utgjort en del av Eds socken i Norra Tjust. Under 1600-talets början blev den utbruten som kapellförsamling, Eds Capell. För de boende i den yttersta delen av skärgården var det över tre mil till sockenkyrkan i Ed. Därför uppfördes ett kapell vid Åsvik, som är en av socknens två större gårdar. Under 1880-talet beslöts att Eds kapellförsamling skulle bli en självständig socken under namnet Östra Ed och återstående delen av Eds socken fick benämningen Västra Ed. Nu tillhör Östra och Västra Ed två olika län. På andra sidan Edsviken, mitt emot kyrkan, ligger Skeppsgården som blivit socknens administrativa centrum. Församlingen inköpte 1921 den s k Skeppsgårdsvillan som prästgård. Den utgörs av en

reveterad villabyggnad under högt valmat tak, uppförd som privatbostad för en bankdirektör 1908-1910. När kyrkskolan brann 1950 uppfördes en ny skola intill prästgården.

Kyrkomiljön

Kyrkan är högt belägen vid Edsvikens östra sida. I direkt anslutning till kyrkan ligger det f d säteriet Åsvik med manbyggnad från 1833 flankerad av dubbla flyglar. Söder om kyrkogården uppfördes 1878 en skolbyggnad, vilken dock totalförstördes vid en brand år 1950. Söder om kyrkan är de f d kyrkstallarna belägna. De skänktes 1987 till Östra Eds Hembygdsförening av ägarna till Åsviks säteri. Till platsen, som fungerar som hembygdsgård, har flera äldre byggnader flyttats.

Kyrkogården

I sydvästra hörnet av kyrkogården ligger en mindre stenbyggnad av okänd ålder. Med sina släta murar och höga spetsiga tak ger den nästan ett medeltida intryck. Det finns dock uppgifter på att den uppfördes i samband med att kyrkan nybyggdes 1788. På en karta från 1949, som upprättades i samband med utvidgning av kyrkogården, uppges byggnaden vara redskapsbod. År 1955 uppgjorde stadsarkitekten i Västervik Arre Essén ett förslag till bisättningsrum i kyrkoboden. Byggnaden är uppförd av gråsten med vita slätputsade fasader. Det branta takfallet är belagt med tegel. Ingången är på norra gaveln och utgörs av en panelad dubbeldörr, tillkommen vid reoveringen på 1950-talet.

Beskrivningen och historiken kompletteras efter avslutad kyrkogårdsinventering.

Kyrkobyggnaden

Fiskare och skärgårdsbor hade lång väg till sockenkyrkan i Ed, vilket resulterade i att ett skärgårdskapell uppfördes 1607 vid Åsviks säteri. Det byggdes med biskopens tillstånd och på initiativ av Anna Skytte på Kråkviks säteri, var under även Åsvik tidvis lydde. Kapellet, som även kallades Skyttekapellet eller Eds kapell var byggt av trä, men dess ursprungliga utformning är oklar. Det tillbyggdes med korsarmar i slutet av 1600-talet för att rymma den växande församlingen och i början av 1700-talet tillkom ett trätorn i väster. Kyrkan uppges ha haft spåntak och tjärade fasader. Under 1760- och 1770-talen utdömdes kyrkan som alltför bristfällig. Baronerna och kammarherren Carl Hartvig Fleetwood på Åsvik drev frågan om att en ny kyrka av sten skulle uppföras. Den nya kyrkan började byggas 1782 på ungefär samma plats som den äldre träkyrkan. Kyrkan byggdes med den samtidigt uppförda kyrkan i Tryserum som förebild. Tryserums kyrka uppfördes av länsbyggmästare Magnus Beurling efter ritningar av arkitekt Jean-Eric Rehn. Östra Eds kyrka, ska enligt uppgift vara byggd av byggmästaren Carl Abraham Pousette i Norrköping efter en ritning från Överintendentsämbetet. Den osignerade ritningen i Antikvarisk-topografiskt arkiv visar en

kyrka med rektangulärt långhus, rakslutet kor jämbrett med långhuset, en låg sakristia i öster samt torn i väster. I hörnet mellan tornet och långhuset är utvändiga trapphus inritade. Taket är högt och valmat och kyrkans södra ingång är förskjuten mot öster. Ritningen följdes i huvudsak, tornet fick dock en traditionell utformning med invändiga trappor. Det finns även osignerade ritningar till predikstol och altarpopsats, den senare daterad 1784. Predikstolen tillverkades av bildhuggaren Carl Fredrik Beurling i Norrköping och en orgel byggdes av den välkände orgelbyggaren Per Schiörlin i Linköping. Ett flertal av inventarierna och den fasta inredningen tillkom genom gåvor av ägarna till socknens stora gårdar.

I början av 1900-talet, 1901-1902, renoverades kyrkan. De bevarade ritningarna är osignerade och det är oklart vem som var ansvarig arkitekt. Kyrkan försågs efter tidens ideal med öppna bänkar och ommålades i en ljus färgsättning. I slutet av 1930-talet renoverades kyrkan åter. Denna gång under ledning av arkitekt Johannes Dahl i Tranås. Golvet som var angripet av hussvamp ersattes av ett nytt golv.

Den 3 maj 1958 förstördes kyrkan, med undantag av murarna, vid en brand. Branden hade sannolikt uppstått genom att gnistor från skorstenen antände taket. Under våren 1958 skissade arkitekt Rolf Bergh i Stockholm på fem olika förslag, allt från att återställa den gamla kyrkan till att bygga en helt ny kyrka. Rolf Bergh (1919-2005) var en flitigt anlita kyrkoarkitekt i hela landet. I Östergötland har han bl a varit ansvarig för återuppbyggandet av Vist kyrka. Östra Eds kyrka rymde före branden 450 sittplatser, medan församling i slutet av 1950-talet endast bestod av 300 personer. Det innebar att kyrkorummet borde minskas. Man beslutade sig för ett förslag där kyrkan återuppbyggdes på de gamla murarna, men kortades i öster. Den gamla sakristian blev en fristående byggnad, som inreddes till servicelokaler med bl a expedition för vaktmästare, städcentral och toalett. Det nya avkortade kyrkorummet försågs med en ny rak östvägg, som murades av tegel.

Rolf Bergh anger själv att "Kyrkans läge vid en havsvik, bevuxen med vackra, fredade ekängar, har gett inspiration till kyrkans detaljutformning". Den nya tornhuvu formades för att ansluta till de vackra ekängarna. "Tornet krönes av en kort och rundad lotskutter med

förgylld bord. Kyrkan ligger vid en djup vik av Östersjön och församlingen utbreder sig på båda sidor av viken, varför tornet nu blir synligt långt ut i landskapet.” Även inredningsnickerierna har inspirerats av skeppsbyggeri. Taket dekorerades med en enkel brädmosaik komponerad av konstnären Olle Gill. Olle Gill (f.1908) tillhörde de sk 1947 års män, som syftar på deltagarna i en utställning i Stockholm 1947 som blev genombrottet för den konkreta konsten i Sverige. Bland de övriga deltagarna fanns bl a Lennart Rodhe, Olle Bonniér, Lage Lindell och Karl-Axel Pehrsson. Vid återuppbyggandet försköt Rolf Bergh kyrkans mittaxel mot söder. I norr lades ett sidoskepp med orgelläktare och i nordöst en sakristia. Korväggen utsmyckades med bronsfigurer av skulptören Martin Holmgren (1921-1969). De gamla fönsteröppningarna förminskades mer på den norra sidan än den södra. På norra sidan utnyttjades en av fönsteröppningarna till ingång till sakristian och koringången på södra sidan blev ett fast glasat parti.

Exteriör beskrivning

Kyrkan är orienterad i öst-västlig riktning. Murarna är uppförda av granit med ett rektangulärt kyrkorum, rakslutet kor med avdelad sakristia i nordöst samt torn i väster. De vita fasaderna är slätputsade och sadeltaket som är valmat i öster är belagt med enkupigt tegel, vilket omlades 2003. Tornhuv, takrännor och stuprör är av kopparplåt. Tornluckorna är klädda med brunmålad panel på förvandring. Tornhuvens avslutas uppåt med en förgylld båt. Kyrkans fönsteröppningar är mindre på norra sidan än på södra. Fönstren, som är från 1959, är kopplade med rödmålade träbågar. I den äldre koringången har en fast kopparklädd fönsterbåge i ek monterats. Huvudingången är via tornet i väster och utgörs av en kopparplåtsklädd dubbeldörr med överljusfönster. Över portalen finns två minnestavlor av kalksten. Den övre med följande inskription; UNDER KONUNG GUSTAF DEN IIDIES REGERING UPBYGD ÅREN 1783, 1784 OCH 1785. Och på den undre; NEDBRUNNEN 1958, ÅTERUPPBYGGD 1959-1960. En ingång finns även via en äldre fönsteröppning på långhusets norra sida. Den leder till en förstuga samt vidare till sakristian. Dörrbladet består av lackad furupanel. Den äldre sakristian utgörs nu av en fristående byggnad, som efter branden 1958 inreddes till vaktmästarlokaler.

Interiör beskrivning

Långhuset är rektangulärt, men asymmetriskt uppbyggt med mittgången förskjuten mot söder. Golvet består av tegel, medan det är trägolv under bänkkvarteren. Kyrkorummets murar är isolerade samt därefter klädda med ½ sten tjock tegelmur. Tegelväggarna är fogstrukna och tunt målade i vitt. Innertaket är av trä, med längs- och tvärgående balkar, som indelar ytan i

25 fält, som dekorerats av en enkel brädmosaik, allt målat i ljusare och mörkare koboltblå toner i temperateknik. Taket är komponerat av konstnären Olle Gill, Stockholm. Bänkarna är öppna och tillverkade av furu med ek i gavlarna, samt målade i en tunn lasyr. I väster finns dubbla furudörrar till vapenhuset. Utmed norra långsidan är en läktare uppbyggd. Läktargolvet, som ligger två steg högre än långhusets golv, är täckt av en textilmatta. Orgeln är byggd 1959 av A Mårtensson orgelfirma i Lund. Fasaden är av furu. Altartavlan, som är målad av Gustaf Adolf Engman 1855, räddades från branden. Den är sedan återuppbyggandet 1959-60 placerad på den västra väggen. I långhusets västra del står sedan några år tillbaka ett skåp för liggande textilförvaring.

Korets golv är beläget två steg högre än långhusets golv. Golv, väggar och tak har samma ytskikt som långhuset. Den östra och norra väggen är dock uppmurade av rött tegel. I söder, i den gamla koringången, finns en fast fönsterbåge av ek med antikglas. Altare, predikstol och knäfall är tillverkade av ek, övriga snickerier är utförda av furu. Som altarprydnad eller altaruppsats finns bronsreliefer av skulptör Martin Holmgren i Vaxholm i vitmålade nischer i den östra väggen. Dopfunten, som räddades från branden, är av trä och målad i grönt och rött med året 1713. Den är enligt uppgift tillverkad av Anders Månsson i Hålbäcken 1709 och målad 1713 av Petter Dunder. Även nummertavlorna räddades undan branden. De har förgyllda rokokorammar och den ena är skänkt av Charlotta Maria Palmstedt 1769 och den andra är en mycket välgjord kopia från 1800-talet.

Sakristian är belägen i kyrkans nordöstra hörn och är avdelad från koret med en tegelvägg. För att komma till sakristian passerar en förstuga med ingång från kyrkorummets nordöstra sida. Förstugan har även en separat utgång i norr. Sakristians golv är belagt med ekparkett och väggarna är vitputsade. Den västra väggen är dock inklädd med laserad furupanel. Det plana taket består av vitmålade brädor. I öster finns ett kopplat fönster med antikglas.

Vapenhuset är beläget i tornets bottenvåning. Golvet är belagt med kalkstenshällar. Väggarna är putsade i en gul ton. På den norra väggen sitter ytterligare en altartavla som räddades från branden. Den tillhör 1785 års altarpupsats och föreställer "Christi kamp i Örtagården". Taket är av sågade brädor, som är målade i en ljusblå lasyr. Utmed norra väggen finns en öppen trappa till tornet. Under trappan finns utrymme för el-central.

Tornet når man via en öppen trappa från vapenhusets norra sida. Vid trappans övre avsats finns en furudörr. En tegeltrappa leder till första våningen. Den är inredd till brudkammare eller konfirmationssal. Väggarna är grovt putsade och utmed den östra väggen finns inbyggda skåp. Taket är inklätt med vitmålad furupanel. Golvet är täckt med en linoleummatta. En enkel metallstege leder till tornets övre våningar, som är oinredda. Där finns även en lucka till långhusvinden. Kyrkan har två klockor, vilka göts efter branden hos Bergholtz klockgjuteri i Sigtuna.

KULTURHISTORISK BEDÖMNING

Miljön runt kyrkan med kyrkoboden och kyrkogården, Åsviks herrgårdsbebyggelse, kyrkstillarna och hembygdsgården utgör en välbevarad helhetsmiljö. Den intima placeringen mellan det f d säteriet och kyrkan vittnar om att det ursprungliga träkapellet uppfördes på initiativ av gårdens ägare i början av 1600-talet.

Kyrkogården

Den kulturhistoriska bedömningen kompletteras efter avslutad kyrkogårdsinventering.

Kyrkobyggnaden

Kyrkan präglas i hög grad, exteriört som interiört, av arkitekt Rolf Berghs återuppbyggnad efter branden 1958. Interiören är mycket välbevarad och utgör ett bra exempel på tidens sakliga modernism med dess materialbehandling och konstnärliga utsmyckning. Kyrkans karaktär av kustkyrka är tydlig genom tornspirans fantasifulla avslutning med en båt.

Från den brunna kyrkan kvarstår en del inventarier, däribland de äldre altartavlorna och nummertavlorna samt dopfunten av trä, som härrör från träkapellet.

Sammanfattning

- Kyrkan är interiört och exteriört i det närmaste intakt sedan återuppförandet efter branden och utgör ett tidstypiskt exempel på 1950-talets modernistiska arkitekturideal.
- Kyrkans äldre föremål, som altartavlorna och dopfunten, visar på en lång historisk kontinuitet och samband med träkapellet och den brunna 1700-talskyrkan.

HÄNDELSELISTA

Förteckningen gör inga anspråk på att vara komplett. Den bygger enbart på nedan redovisade källor och kan i framtiden komma att revideras.

1607	Nybyggnad – Kyrka av trä, Eds Capell eller Schytte Capell. (ÖE)
1633	Nybyggnad – Klockstapel byggdes av ”Håkan Tornbyggjare”, revs 1708. (RL)
1687	Ändring – ombyggnad, korsarmar. (RL)
1697	Ändring – ombyggnad, en äldre sakristia ersattes av en ny. (RL)
1699	Fast inredning – Predikstol. (ÖE)
1708	Ändring – ombyggnad, exteriör, ett nytt ”klockstapeltorn” uppfördes vid kapellets västgavel och den äldre klockstapeln revs. (RL)
1711-1722	Vård/underhåll, exteriör, taket omlades med spån och fasaderna tjärades. (RL)
1709-1713	Specifika inventarier – dopfunt av trä, tillverkad 1709 av Anders Månsson, Hålbäcken och målad av Petter Dunder 1713. (RL)
1725	Arkitekturbunden utsmyckning – interiören målades med bl a en seglande båt i kyrkorummets tak, mästare Petter Jonsson, Söderköping. (RL)
1725	Specifika inventarier – storklocka med inskriptionen Åsviks Capells Klocka, göts av Meijer. (Inv 1828)

- 1732 Specifika inventarier – lillklockan göts av Magnus Hultman i Norrköping. (Inv 1828)
- 1778-1785 Rivning – träkyrkan revs. (ÖE)
- 1778-1785 Nybyggnad – kyrka av sten med rektangulär planform, sakristia i öster** och torn i väster, nära den äldre träkyrkan, kyrkorummet täcktes av ett trätunnvalv nedbrunnen 1958. Byggmästare Abraham Pousette, Norrköping. (ÖE, BR)
- 1785 Fast inredning – predikstol ”perlfärgad och förgylld”. Bildhuggare Carl Fredrik Beurling, skänkt av kammarherre Fleetwood på Åsvik. (Inv 1828, ATA, Kb)
- 1785 Specifika inventarier – altartavla föreställande ”Christi kamp i Örtagården”. Gåva av häradshövding Fredric Key på Vindö. (Inv 1828, RL)
- 1789 Fast inredning – orgel byggd av orgelbyggare Per Schiörlin, Linköping. (RL)
- 1855 Specifika inventarier – altartavla, målad av Gustaf Adolf Engman, skänkt av baron Carl Fleetwood på Åsvik och överstelöjtnant Gethe och grevinnan Posse på Hornsberg. (ATA, RL)
- 1875-1899 Teknisk installation – kaminer vid kyrkorummets långsidor. (ATA)
- 1901-1902 Ändring – ombyggnad, interiör, nytt golv, nya öppna bänkar målade i en ekimitation, orgelläktaren ombyggdes med nya pelare, bröstningspanel utmed väggarna, nya fönster med gjutjärnsbågar med dubbla rutor. (ATA, RL)
- 1909 Fast inredning – ny orgel av Eskil Lundén, Göteborg. (RL)
- 1912 Vård/underhåll, exteriör tornets beläggning med ekspån reparerades. (ATA)
- 1934 Uppmättningsritningar och restaureringsplan. Arkitekt Johannes Dahl, Tranås. (ATA)
- 1935- Teknisk installation - värmeledning med lågtrycksånga med pannrum under sakristian. (ATA)
- 1937-1938 Ändring – ombyggnad, interiör, golvet i västra delen av kyrkorummet var angripet av svamp och utbyttes mot friskt virke, bänkarna moderniserades. Arkitekt Johannes Dahl, Tranås. Konservator Oscar Svensson. (ÖE)
- 1938 Förslag att montera in urtavlor i de befintliga tornluggarna. (ATA)
- 1958 Brand den 3 maj p g a att gnistor från skorstenen antände taket. (ÖE)
- 1959-1960 Nybyggnad – Kyrka av sten med återanvändning av 1700-talskyrkans västra del**, ny mur mot öster av tegel. Tornet påmurades ca 40 cm. Arkitekt Rolf Bergh, Stockholm. (ÖE)
- 1959-1960 Arkitekturbunden utsmyckning – innertaket komponerat av konstnären Olle Gill, Stockholm. (ÖE)
- 1959-1950 Fast inredning – predikstol, snideriet komponerat av konstnär Martin Holmgren, Vaxholm. (ÖE)
- 1959-1960 Specifika inventarier – altarusmyckning av brons, skulptör Martin Holmgren, Vaxholm. (ATA)

- 1959-1960 Fast inredning – orgel, byggd av firma A Mårtensson, Lund. (ÖE)
- 1959-1960 Teknisk installation – radiatorer samt golvvärme. (ÖE)
- 1959-1960 Specifika inventarier - klockor tillverkade vid Bergholtz klockgjuteri, Sigtuna. (ÖE)
- 1960 Invigning den 2 oktober av biskopen Ragnar Askmark. (ÖE)
- 1992-1993 Ändring – ombyggnad, exteriör, ombyggnad av den inbyggda takfotsrännan. Byggkonsult Manne Wåhlander, Valdemarsvik. (ATA)
- 1993 Vård/underhåll, exteriör, fasaderna avfärgades med KC-färg. Omläggning av tornhuvens kopparplåt, omförgyllning av tornprydnadens skepp samt förstärkning av tornstommen.(ATA)
- 1993 Ändring – ombyggnad, interiör, tilläggsisolering av vindsbjälklaget. Byggkonsult Manne Wåhlander, Valdemarsvik. (ÖLM)
- 2000 Specifika inventarier – nytt textilskåp, placerat i kyrkorummets västra del. (ÖLM, K)
- 2003 Vård/underhåll, exteriör, omläggning med nytt lertegel av märket Dantegel, utbyte av vissa takstolar och av hela undertaket, som skadats av läckage och mögelangrepp, nya plåtavtäckningar av kopparplåt. ATRIO arkitekter Västervik AB. (ÖLM)
- 2005 Kulturhistorisk inventering av kyrkan och kyrkomiljön, utförd av Östergötlands länsmuseum på uppdrag av Linköpings stift.

Förkortningar

ATA – Antikvarisk-topografiskt arkiv, Riksantikvarieämbetet

BR – Bebyggelseregistret - kulturhistorisk bebyggelseinformation, Riksantikvarieämbetet;
www.bebyggelseregistret.raa.se

Inv 1828 – Inventering 1828 i ATA

K - Kyrkan

Kb – Kyrkobyggnader 1760-1860, del 2 Småland och Öland, Sveriges kyrkor,
 Riksantikvarieämbetet, Uppsala 1993.

RL - Lindeskog, Rudolf, En bok om Östra Ed. Västervik 1962.

ÖE – Östra Eds kyrka, Vimmerby 1983.

ÖLM – Östergötlands länsmuseums topografiska arkiv

ÖVRIGT

Befintliga skyddsformer

Kyrkan och kyrkogården är skyddade enligt Lagen om kulturminnen 4 kap.

Östra Ed kyrka - Åsvik, K13, är utvärderad som kulturhistorisk värdefull miljö i

kulturminnesprogrammet för Östergötland, utgivet av länsstyrelsen i Östergötlands län 1983.

Övriga inventeringar

Sedan 2002 pågående inventering av kyrkogårdar/begravningsplatser i Östergötlands län, utförs av Östergötlands länsmuseum.

Bogårdsmurar i Linköpings stift, Östergötlands län, Grenberger Byggnadsrestaureringskontor 2004.

Prästgårdsinventeringen i Östergötlands län, utförd av Östergötlands länsmuseum 1978.

Skolinventeringen i Östergötlands län, utförd av Östergötlands länsmuseum 1978.

Källor

Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA), Riksantikvarieämbetet

Bebyggelseregistret - kulturhistorisk bebyggelseinformation, Riksantikvarieämbetet;

www.bebyggelseregistret.raa.se

Illerstad, Lennart, Nya svenska kyrkor, del II, Götaland. Rapport RAÄ 1993:5.

Lindeskog, Rudolf, En bok om Östra Ed. Västervik 1962.

Sveriges Bebyggelse, Kalmar län, del I, Uddevalla 1957.

www.tjustforum.nu/ostraed

Östergötland, landskapets kyrkor. Red. Ingrid Sjöström och Marian Ullén.

Forskningsprojektet Sockenkyrkorna. Kulturarv och bebyggelsehistoria.

Riksantikvarieämbetet 2004.

Östergötlands länsmuseums arkiv

Östra Eds kyrka, Vimmerby 1983.

Kartor

Ekonomisk karta, 1945 och 1979, blad 7H 6a Östra Ed

Sammanställt av Östergötlands länsmuseum i december 2005. Den kulturhistoriska bedömningen har utförts i samverkan med Länsstyrelsen i Östergötland.